

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

שלח

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com



מכון
מכון באר האמונה
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2023

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת שלח

- ב..... על פי ה' - גם ה'טעות' היא על פי השי"ת
- ד..... עזרי מעם ה' - כשמכיר שאין בו שום כח בעצמו אז זוכה לישועת ה'
- ז..... מאמין בחי העולמים וזורע - עשיית השתדלות מבלי לסמוך עליה
- ט..... ה' שמעה תפילתי - כוחה של תפילה
- יב..... והייתם קדושים לאלוקיכם - שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו
- טו..... והתחזקתם - דברי חיזוק כנגד הצר הצורר

פרשת שלח

על פי ה' - גם ה'טעות' היא על פי השי"ת

להחליט באיזו מלאכה יעבוד ובאיזה מסחר יתעסק וישקיע, וכן בענייני רפואה, כאשר יש לו חולה בתוך ביתו ל"ע ש'ניתנה רשות לרופא לרפאות' ועליו לדרוש ברופאים, וכידו הברירה אם לילך לרופא פלוני או אלמוני, וכיצד ישפל באותו חולי, וכן כשעומד בפרק 'האיש מקרש' שמוטל עליו החובה לגמור בדעתו האם מעוניין הוא ב'שידוך' זה אם לאו, ותלוי הדבר בדעתו עד כמה לדרוש ולחקור בבירורים שונים אודות ה'הצעה' המדוברת, אמנם כל זאת הוא רק בנוגע לעתיד, משא"כ 'לאחר מעשה' - אחר שכבר עשה 'מהלך' בעניינו, הינו מחויב להאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא המסבב כל הסיבות, והוא אשר הכניס בליבו ובמוחו לעשות את הצעד והמהלך שעשה, ואין לו לאדם על מה

בפרשתן (יג ב), 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען' וגו', ופירש רש"י, 'שלח לך - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, וצ"ב ממה שנאמר תיכף (פסוק ג) 'וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה'', והיינו שהשי"ת הוא שאמר למשה לשלוח מרגלים ולא ששלחם מעצמו ומדעתו (ועיין ברש"י מ"ב ביה). וביארו בספה"ק בהקדם יסוד גדול שהוא מעיקרי הדת במצוות האמונה בהשי"ת, כי הנה רצון הקב"ה שהאדם יקיים מצוות 'השתדלות' ויעשה פעולות לדאוג לכל צרכיו הגשמיים, וכמו שה'בחירה' בידו כיצד לעשותם, וכגון בעסקי הפרנסה, מחובת האדם להביא טרף לביתו ו'יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', והרשות נתונה לו

א. וכה היה מעשה אצל הגאון רבי יחיאל מיכל פינשטיין זצ"ל, שבתו היתה חולה ל"ע במחלת האסטמה (אזמא"ה), דרכו של חולי זה, בעת שתוקף את החולה קושי בנשימה חייבים לחבר אותו למכונה (מאשי"ן) שיעזור לו להמשיך לנשום, ולא ח"ו... לגודל נחיצות המכשיר להצלת חייה, היו להם בבית כמה וכמה מכשירים, מוכנים ומזומנים על כל צרה שלא תבוא, פעם אחת נתקפה בקושי נשימה ולא הצליחו בני הבית למצוא אף לא מכשיר אחד, תוך כמה דקות השיבה נשמתה ליוצרה, בימי השבעה נכנס הגה"צ רבי יעקב גאלינסקי זצ"ל לנחם את בני המשפחה, בתוך הדברים הבין ר' יעקב כי הם מרגישים 'אשמים' במיתתה - שלא חיפשו כראוי אחר המכשיר, כי מיד אחר 'יציאת נשמה' מצאו את כל המכשירים מונחים אחר כבוד תחת מיטתה, נענה רבי יעקב ואמר להם, קבלתי מפי המשגיח דלומז'ה הגה"צ רבי משה רוזנשטיין זצ"ל (בשנים שקודם המלחמה הנוראה) שכל עניין ה'השתדלות' אינו אלא לגבי ה'עתידי' - שעל האדם ל'השתדל' שיהיו כל ענייניו על צד היותר טוב, אך המהרהר לגבי ה'עבר' ומדמה בעצמו שאם היה משתדל ועושה כך וכך, היה מציל את עצמו מהצרה ומההפסד, הרי אלו מחשבות כפירה ממש, אלא יאמין בכל לבבו, שכל מה שאירע לו היה בציווי הבורא ואי אפשר לאדם להלך נגד רצונו ית' (הובא בספר שיח יוסף עמ' תק"כ באריכות גדולה ועיי"ש).

ב. סיפר הגה"ח רבי זלמן בריזל זצ"ל שהרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע עשה פעם 'עליית נשמה' בליל שבת קודש, ובעמדו בעולם העליון ראה שעומדים נשמות רבות שכבר היו בזה העולם, ועתה נגזר עליהם לרדת שוב לעולם הזה. ונשמות אלו ממררות בבכי, באמרם הנה אנו סובלים כל כך בגין כל פגם ועוון שחטאנו כשהיינו בעלמא דשיקרא, מה לנו ולצרה הזאת להסתכן שוב בירידה לעולם הגשמי. עונים להם מלאכי מרום, הנה בדורות האלו נקל יותר לחיות בזה העולם ולעברו בשלום, כי כל מעשה קטן וכל פעולה קטנה עושה רושם רב למעלה, ולאידך גיסא אף אין מדקדקין עם האדם כל כך כבימים מקדם. אמנם בדבר אחד יש להתחזק באלו הדורות, והוא בעניין האמונה בחי העולמים, והיינו לעקור את קליפת ה'איך וואלט' (אם הייתי עושה כך וכך), כי המחשב שאם היה עושה כך וכך לא היה קורה מה שקרה, וכגון אם הייתי מנהל כך את עסקי לא הייתי מפסיד את כספי, אם הייתי מהלך להתם הייתי מרוויח יותר, וכל מחשבה כיו"ב, ידע שאלו המחשבות אפיקורסות גמורה הם, שהרי אין כח בשום נברא שבעולם לעשות אפילו דבר כלשהו שהוא כנגד רצון ה'...

באר הפרשה - פרשת שלח

ג

להתחרט ולהתמרמר, ולאכול את ליבו' למה עשיתי והפסד והנוק כמו ידיו, כי גם אותה 'טעות' היתה כך וכך, ואפילו אם נראה בעליל שעשה 'טעות' מאת ה' בכדי להביא את הדבר לתכליתו כפי גמורה בשיקול הדעת וכיו"ב והוא גרם לעצמו את רצונו ית'.

מסופר שלאחר שתמו שבעת ימי האבלות בפטירתו של הרה"ק רבי שמעון שלום מאמשינוב זי"ע התהלך בנו הרה"ק רבי מאיר מאמשינוב זי"ע עם הגבאי (הרב ביגלאייזען) בדרך הילוכם אמר לו הרבי הידעת מדוע נהוג גבן שלא להעמיד משקה - לחיים במשך ימי השבעה רק לאחריהם, משום שבכל שבעת ימי האבל מדברים אודות הנפטר ומעשה הפטירה, והנה אומרים שהמנוח נלב"ע משום שהיה חולה בכך, ומשום שרופא זה עשה כך אירע כך, וכן כיוצא בזה, ולפעמים אפשר שיחשבו שאילו היו עושים פעולה מסוימת היו מונעים את פטירתו, והרי מחשבות אלו כפירה הם, כי באמת הכל אירע רק אחר שכך גזרה חכמתו יתב"ש, לכך תיכף ככלות ימים אלו, שותים משקה חריף לנקות ולצחצח את המח, ומברכים שהכל נהיה בדברו, להשריש בלבנו שאין כל סיבה גשמית לפטירה, אלא הכל בדבר ה' נעשה, כי כך גזרה ההשגחה העליונה.

הגרי"ז מבריסק זצוק"ל היה אומר, שהאומר 'איבדתי מעות ברחובה של עיר מאחר שנהיה לי חור בכיס בגדי, ומשם נפלו מעותי' שוטה הייתי שלא תפרתי וסגרתי את החור מיד כשנפער, הרי זה כפירה בהנהגת ה', אין לו אלא לומר מאחר ורצה הקב"ה שאאבד את מעותי על כן נתהווה לי חור בכיסי (ולכן באה אליו העצלות שלא לתקן ולתפור החור).
ג. הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (הובא באמרי פנחס ח"א שער אמת ואמונה אות מב) היה אומר על מאמרם ז"ל (עי' נדרים ט:): 'רשעים מלאים חרטות', ולכאורה צריך ביאור דאם הם מלאים בחרטה על מעשיהם הרעים הרי כבר אינם 'רשעים', אלא בעלי תשובה. וביאר שהכוונה היא לזמן שאירע להם איזה הפסד - הצדיק מאמין כי מה שעלה בידו אינו אלא מן השמים... אבל ה'רשעים' מלאים חרטות, ותמיד יאמרו אוי לי שעשיתי כך וכך שמזה נסתבב לי ההפסד... וכמו שפירשו בדרך צחות בלשון שאנו אומרים בזמירות לליל שב"ק ('מה ידירות') 'מחבלי משיח יוצלו לרווחה, פדותנו תצמיח ונס יגון אנחה', כי 'חבלי משיח' רומז לכל אותם 'חבלים' שרגילים הבריות לאומרם, 'חבל' שעשיתי כך וכך, 'חבל' שלא עשיתי, 'חבל' שאמרתי ו'חבל' שהלכתי וכהנה וכהנה כיו"ב, כל אותם 'חבלים' הם מחבלי משיח ומטשטוש האמונה, אם אך יזריח בקרבו אור האמונה יינצל מהם לרווחה, ונס יגון ואנחה, כי תמיד יהא שרוי בשמחה.
ד. סח לי רב אחד מעי"ת נ"י יצ"ו, כי מדרך העולם בבואם לאכול איזה דבר מאכל יעיין ויחקרו אחר ה'השגחה' - מי ה'רב' המכשיר ומה כשרות המאכל, לא פחות מזה על האדם לעיין ולהתבונן כשבא לאכול את לבו, היינו, לאכול את עצמו מתוך כעס וזעם על מצבו, או על פלוני שעשה לו כך, איש זה קלקל לו השידוך, ורעהו הזיק לו הפרנסה וכו' וכיו"ב... והדבר עולה לו בבריאות גופו ונפשו, יעיין קודם לכן בהשגחה פרטית - שהקב"ה משגיח על פרט הנעשה בעולם והכל מאתו לטובת האדם, וירוח לו...

ה. וכמו שדייקו מלשון הכתוב (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', שלכאורה מהו 'אלך בגיא צלמות' וכי ראית אדם שמעצמו החליט לילך ולהכניס עצמו לגיא צלמות, הרי אחרים מוליכים אותו בעל כרחו שמה, והיה צריך לומר 'גם כי יוליכוני' או 'גם כי אתהלך' וכיו"ב, אלא ביאורו, שאפילו אם הוא עצמו 'גרמא לנזיקין' - שנראה שהוא גרם לעצמו להתהלך בגיא צלמות, גם כן לא אירא רע כי באמת אתה עמדי, ומן השמים הזמינו שאלך בעצמי לאותו מקום הזיק, ועדיין הקב"ה עמדי להצילני מכל רע.

וכבר היה מעשה בבית אחד מהצדיקים אשר נפטר בתם התינוקת, ודימו אביה ואמה שמכשול יצא מתחת ידם והם אשמים בדבר, ולא מצאו מנוח ומרגוע לנפשם, עד שהגיע הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע לנחם אותם באבלם וביגונם, ואמר להם 'ידיים, ידיים, אלעס בידי שמים', שגם מה שנעשה 'בידיים' אף הוא בידי שמים, שהרי אין כח לאדם להזיז אצבע קטנה בלא שיכריזו כן מן שמיא, והכל נעשה ברצון ה' ית', ובזה נחה דעתם.

כה אמר כ"ק האדמו"ר מוויזשניץ מאנסי זי"ע על דברי הגמרא (יומא פו:): 'היכי דמי בעל תשובה וכו' באותו פרק באותו מקום, שהכוונה לחזק לבות כושלים ונופלים, אשר בדרך כלל תשמע מהם, אילו הייתי דר במקום פלוני... אילו היה מצבי באופן אחר... אזי הייתי צדיק נשגב, ומה אעשה שהקב"ה הזמין לי 'תנאי חיים' קשים וסביבה שאינה ראויה... וה'תשובה' האמיתית היא, להכיר שאכן אותו מקום ואותו זמן שזימן ואינה הקב"ה לידו הוא המקום והזמן והאופן שהבורא רוצה ממנו את ה'עבודה', ודייקא משם יש בידו להעלות נח"ר לפניו, וזוהי ה'תשובה' השלימה.
ו. שמעתי מאחד מגדולי האדמו"רים שליט"א, שבאחד הימים התקשרו לביתו מהנהלת 'ארגון' חשוב העוסק בריבוי לימוד התורה בין ילדי תשב"ר, ומחלקים להם מתנות על לימוד 'אבות ובנים', וכה אמרו, בנכם היניק זכה בהגרלה

באר הפרשה - פרשת שלח

ישראל, והאם צריך לעשות כן מצד חובת ה'השתדלות' בכיבוש הארץ, אך לאחר שגמר בדעתו לשלוח ויצאו לדרך - שוב מחויבים להאמין באמונה שלימה שמעשה זה היה על פי ה'.

עזרי מעם ה' - כשמכיר שאין בו שום כח בעצמו אז זוכה לישועת ה'

בפרשתן (יג ב), 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל וגו', כתב הרה"ק הישמח משה זי"ע, שהנה רש"י הק' מפרש את הנאמר באברהם אבינו 'לך לך' (בראשית יב א) - 'להנאתך ולטובתך', ולפי"ז צריך לומר גם כאן במה שנאמר שלח לך דהיינו להנאתך ולטובתך, וצריך לבאר איזה טובה עתידה לצמוח למשה רבינו ע"ה משילוח המרגלים.

ומבאר הישמח משה, כי זה כלל גדול, ככל שהאדם מרגיש ויודע בבירור שאין בכוחו ועוצם ידו ל'סדר' לעצמו מאומה כך במידה זו הקב"ה עוזר ומסייע לו, אבל אם נדמה לו לאדם שיש לעצמו 'יכולת' עשות הכל - אז אין הקב"ה מסייע לו כ"כ, ולצורך זה היה

וכן כתב הרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ואתחנן ד"ה ואתחנן) בזה"ל, שצריך כל בר ישראל להאמין בכלל הנהגותיו, בין בגשמי בעסק פרנסתו ועסקי העוה"ז וכו', כי העצה והשכל שבא לו במוחו קודם שיעשה הדבר הוא שלוח אליו ממרום קדשו להדריכו בדרך ילך בכדי שישתכר וירויח במשא ומתן שהוא שרצון הא-ל ית' עליו בעת ההיא שיהא כך, וההיפוך ח"ו, באם שרצונו ית"ש להביאו לידי הפסד יתן בלבבו עצה ורצון שיעשה כך שע"י סיבה זו יבוא לו הפסד, עכ"ל. ויסוד הדברים מפורש להדיא ב'תרגום אונקלוס' על הפסוק (דברים ח יח), 'זוכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל' - 'וְתִדְבֶר יְת ה' אֱלֹקֶיךָ אֲרִי הוּא יְהִי לְךָ עֲצָה לְמִקְנֵי נַפְסִיךָ' (שהוא נותן לך עצה לקנות נכסים). ואין הדברים אמורים רק לגבי עסק הפרנסה, אלא כיו"ב בכל דבר ועניין מחיי האדם, וכלשונו של ה'מאור עינים' הנ"ל 'שצריך כל בר ישראל להאמין בכלל הנהגותיו'. ומעתה יתבאר היטב בכפתור ופרח דברי רש"י כי אכן הקב"ה אמר לו 'שלח לך' - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח, כי אכן משמא ניתנה הבחירה בידי משה רבינו להחליט האם נכון הדבר לשלוח מרגלים לארץ

על 'נגן' (mp3), יבוא נא אל האפיס (משרד) ויקח את המתנה, שלח הרבי את בתו הגדולה הנשואה לאותו האפיס, בבואה שמה שאל אותה המנהל האם הגיעה לצורך 'ראיון' לעבודה והשיבה בלאו, מ"מ שאלה את המנהל מהי העבודה שאתם מציעים כאן, וענו לה שהם מחפשים מישהו שינהל את האפיס בענייני כספים וכיו"ב, ולשאלתה באלו שעות מדובר - נענו לה, בין 8 בבוקר ל-5 אחה"צ, ותען ותאמר, אין זה מתאים לי, כי בשעה פלונית (3:30) בצהריים שב בעלי מהכולל למשך חצי שעה (וכבר אמרו 'נשי במאי קזכייך...'), אמרו לה, לא ולא, אנו חייבים את העבודה בכל השעות הללו ברציפות, ופנתה ללכת הביתה, בעודה עומדת על מפתן הבית נקראה פנימה ואמרו לה, חשבנו בשנית והננו מסכימים שתבואי לעבוד כפי השעות המקובלות עלייך. ותרא איך יד ה' היתה בדבר לסדר לה פרנסה, מבלי שהיא תחשוב כלל שמשם תבוא ישועתה, ולא עוד אלא שאחר כמה ימים התקשרו מה'ארגון' שכל הודעתם לאחיה הקטן שזכה בגורל היה טעות מעיקרא ובאמת הזוכה הינו ילד אחר, אלא שבעבר כבר זכה אותו ילד בנגן על כן ב'טעות' התקשרו שוב אליהם, ועליהם לבוא ולהחזיר את הנגן... וראה זה פלא, כמה סיבב הקב"ה אך ורק בכדי להביא אותה למקום הנכון בו תמצא עבודה וימצא לה טרפה בכבוד וברוח.

ז. וכה אמר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע, בפסוק בפרשתן (טו לט) 'וזכרתם את כל מצוות ה'', וזכרתם - זכרו היטב את כל - כל אשר יארע ויקרה אתכם, הכל מצוות ה' - נעשה בציווי הבורא יתב"ש ובמצוות המלך, בהשגחה פרטית ומיוחדת (תורת אבות, בשם כתבי הגה"צ רבי משה מידנער זצ"ל).

ח. וכמו שאומרים בדרך צחות בלישנא דקרא (קהלת ט יא) 'לא לחכמים לחם', שהקב"ה אומר לחכמים, אם הינך 'חכם' ובוטח בחכמתך שוב אין לי צורך לעזור לך אלא 'תסדר' לעצמך את מצבך...

ויש להעמיס את הדברים במה שכתב ה'בעל הטורים' על הפסוק בריש פרשתן 'שלח לך אנשים', שסופי התיבות עולה לתיבת 'חכם', ונרמז בזה כי אמר הקב"ה למשה שי'שלח' את ה'חכמה' מעצמו, שאל יחשבו שהינם 'חכמים' ויודעים מה לעשות... אלא יסמכו רק על השי"ת...

את זו דרש הרה"ק מרוזין זי"ע (עירין קדישין) בלשון הכתוב (תהילים יג ב-ג) 'עד אנה ה' תשכחני נצח עד אנה תסתיר את פניך ממני, עד אנה אשית עצות בנפשי וגו', שהפסוק עצמו בא לגלות את האופן שעל ידו יזכה האדם לישועה,

תכלית שליחת המרגלים לארץ ישראל, בכדי שיראו 'כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם' (יג כח), ויכירו שאי אפשר להם לנצח בדרך הטבע, וממילא מוכרחים המה להגיע לעזרת השי"ת ולחסדיו המרובים, וכאשר יהיו עיניהם נשואות אל ה' לבדו יעזור להם השי"ת באופן שהוא למעלה מדרך הטבע עד שלא יצטרכו למלחמה כלל.

ועל כך נאמר 'ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', כלומר שעל ידי שיתורו את ארץ כנען יראו ויבינו כי אני הוא שנותן להם, ואינם יכולים לירש אותה בכוחות עצמם^ט. ואם באמת היו חוזרים המרגלים מארץ ישראל בהרגשה זו אכן היו נכנסים תיכף לארץ ישראל ומלכם בראשם - בראשות משה רבינו, אך מאחר שהמרגלים קלקלו בשליחותם

שעד אנה ה' תשכחני נצח וכו' - עד אנה אשית עצות בנפשי, ר"ל, שכל זמן שאדם מחפש עצות בנפשו מאין יבוא עזרו, ונדמה לו כי בכוחו להביא את הישועה לעצמו אזי הקב"ה מסתיר פניו ממנו ח"ו ואינו עומד לימינו לעזרו ולסמכו, אכן לעת שאדם נכנע לרצון הבורא ית"ש וימרים ידיים מתוך ההרגשה שרק הקב"ה יכול לעזרו אזי נעלמים כל ההסתרים והמחיצות וה'שכחה', ומיד הקב"ה מאיר לו פניו ומושיעו.

וכבר ביאר המהרש"א הא דאיתא בגמ' (מגילה טו): 'מה ראתה אסתר שזימנה את המן', ונאמרו טעמים הרבה בדבר, וחדא מינייהו הוא, 'רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס', והדברים צריכים ביאור, כי מה בכך שאף אסתר מקרבת את המן, ומה סיבה יש בדבר לעורר רחמים, אלא, שהוא על דרך האמור (דברים לב לו) 'כי ידין ה' עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אָזְלַת יָד וְאָפְסָ עֲצוּר וְעֶזְב', והיינו שבשעה שבני ישראל מכירים שאין להם שום עוזר ומושיע אז הקב"ה מתנחם להיטיב לעמו, וזהו שאמרה אסתר אולי ירגיש המקום שאף אני אסתר המלכה אין בידי לעשות מאומה להצלתן של ישראל, ואף אני נאלצת לקרב את המן הרשע, והא גופא, שאין שום עזר לבני ישראל בדרך הטבע, הוא המקרב את הישועה ומעורר רחמים אצל הקב"ה על בניו חביביו.

ובדרך זה ביאר הגה"ק בעל ה'שואל ומשיב' זי"ע (דברי שאול מטות) במה שנאמר (תהילים צד יח) 'אם אמרתי מטה רגלי חסדך ה' יסעדני, ר"ל, אם אמרתי כי מצד עצמי מטה רגלי, שאין בידי עשות מאומה בלתי עזרת ה' אז זוכה שחסדך ה' יסעדני, אבל התולה בבטחונו בכוחו ועוצם ידו מועד הוא ליפול.

וכך כתב בספר דבר אברהם (לר' אברהם הורביץ תלמיד החזו"א בהקדמה) 'מרגלא בפומיה (דהחזון איש) תשועת השי"ת באה ברגע שהאדם כבר לא רואה בדרך הטבע מקום להוושע'. וכיוצא בדבר ביארו במאמר הידוע 'תשועת ה' כהרף עין' - 'הרף עין' היינו עצימת העיניים, כלומר, כשהוא מבין ומכיר שבכוחות עצמו אינו יכול להשיג כלום וכל מעשה ידיו אינם אלא כגרזן ביד החוצב, ולכן הוא סוגר עיניו, ומוסר עצמו ומצבו, הצלחתו ועתידו לידי הנהגת שמים והשגחת הבורא ית' - מיד תבוא אליו 'ישועת ה'.

נפלאות מצינו בפירוש הרד"ק על מה שנאמר (תהילים קמז ט) 'נותן לבהמה לחמה לבני עורב אשר יקראו', ומבאר, כי הנה העורבים המה שחורים במראיתם, אכן כשהם קטנים מראיהם לבן, ועל כן אין העורב מכיר בבניו הגוזלים אלא חושב שהם מין אחר ואינו מספק להם מזונותיהם, והקב"ה מזמין להם יתושים ואוכלים אותם, 'והנה הוא עוזר החלשים שאין בהם יכולת מעצמם', ואין הכוונה ל'חלושים' דייקא אלא למי שמישים עצמו כחלש... שיודע שאין בו שום כח משלו אלא סומך רק על הקב"ה...

ט. מעניין לעניין באותו עניין, הקשה הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע מדוע הוצרך הכתוב להאריך ולומר 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען אשר אני נותן לבני ישראל', וכי יש עוד ארץ כנען עד שהוצרך הכתוב לפרש באר היטב באיזה ארץ כנען הדברים אמורים... אלא מבאר בדרך הרמז, כי הנה 'כנען' מרמז על 'סוחר' (וכדאיתא בפסחים נ, ודכתיב בהושע יב ח 'כנען בידו מאזני מרמה'), ואילו 'ויתורו' היינו מלשון 'התעוררות' מהשינה (כמו 'תיר ולא תיר'), ובא הכתוב לומר שלח לך אנשים שיעירו את האנשים השקועים בתרדמת הבלי הזמן ומשוקעים בארץ כנען ר"ל בעסק המסחר, שמחמת שנדמה להם שבעבודתם וביגיע כפיהם יוכלו להשיג לעצמם כסף וזהב, ועושים הם מלאכתם קבע בעבודתם שעות על גבי שעות ברצונם להשיג עוד מעות, והשרש בהם את האמונה אשר אני נותן לבני ישראל, כי אין אדם יכול להרוויח לעצמו אפילו פרוטה אחת יותר מאשר נקצב עליו ברה"ה, ולא בכוחם ועוצם ידם יוכלו לעשות את החיל הזה אלא רק מאשר אני נותן לבני ישראל... וממילא שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת...

באר הפרשה - פרשת שלח

אדם על כוחו וזכותו, והיינו בין ב'רוחניות', כלומר על רוב מצוותיו וזכויותיו, ובין ב'גשמיות' היינו על כוחו הגשמי - לחשוב בעצמו שע"י כוחו יוכל להשיג דבר מה, אלא תמיד ישריש בקרבו את ההרגשה שאין לו שום כח עצמי, ואינו יכול לעשות מאומה ולהשיג כלום אלא אם כן יגור עליו מלעילא, והכל תלוי ברצונו של הקב"ה. והנשען והסומך על הקב"ה - הקב"ה יעזרהו בכל דבר ועניין, וכל אשר יעשה יצליח, לעומתו זה האיש אשר סומך על עצמו סופו בא לידי כשלון.

וזאת למדנו מהמרגלים, שהלא הם היו 'ראשי בני ישראל' ברוחניות ובגשמיות, ואין לנו שמץ השגה ברום מדרגתם (עי' ב"ב ע"ג: וז"ל למהר"ל שם), וכבר כתב הרמב"ן (פסוק ד) שמנה הכתוב את המרגלים לפי מעלתם 'והקדים הנכבד הקודם במעלה', ונמצא שכלב בן יפונה הוא רק השלישי במעלה, ואילו יהושע בן נון נזכר החמישי, וגם היו גבורי חיל (אבן עזרא פסוק ב), וסמכו על 'זרועם' וזוחם ועוצם ידם שיוכלו לכבוש את הארץ, אמנם כאשר נכנסו ויתורו את הארץ נפלה עליהם אימתה ופחד ונבהלו מאוד עד שאמרו אפס כי עז העם וכו' וכי חזק הוא ממנו". ורק יהושע וכלב היו בטלים בפני עצמם, וידעו שאין להם משלהם כלום, וכדברים הנודעים שב'תרגום יונתן' (פסוק טז) 'וכדי חמא משה

והניאו את לב העם על כן נאלצו בני ישראל להתעכב במדבר ארבעים שנה, ונגזר על משה למות במדבר ולא להיכנס לארץ ישראל (ועיי"ש עוד שמרחיב בזה), נמצא שבאמת היתה השליחות להנאתו ולטובתו של משה אלא שמעשה שמן הצליח וחטאו המרגלים והעם.

ולנחיצות הדברים נתיק מקצת מלשונו, נראה לי דענין השליחות מרגלים היה כדי שידעו תוקפם וחוזקם וריבויים של עם הארץ, ולא יסמכו כלל וכלל על כוחם ועוצם ידם ועל ריבוייהם, רק על ישועת ה', ויבטחו רק בשם ה', כי הישועה נמשך אחר האמונה והבטחון' ואז לא יצטרכו כלל לחרב וחנית ולשום עשיה גשמית, משא"כ אילו היו יושבי הארץ חלשים אז היו סומכים על כוחם והיו צריכין למלחמה, אף שישועת ה' היה נלווה אליהם מ"מ היה מכוסה בטבעיות כפי בטחונם, משא"כ ב'עם עז ותקוף מאד מאד' עד שהם כחגבים לעומתן אין מבוא כלל להטבע לנצחם אז לא יהיו עיניהם נשואות רק לה' לבדו ואז יושעו בלי שום סיוע גשמיות וכו', והנה אם לא היו נפתים המרגלים והעם מפיתוי היצה"ר והיו בוטחים בשם ה' לא היו צריכין לחרב ולחנית ולשום סיוע גשמיות וכו'. עכ"ל.

ואבן בספה"ק (עי' אמרי אמת ובית ישראל) האריכו רבות ללמוד מ'פרשת המרגלים', כי לעולם לא יסמוך

י. וכיוצא בדבר כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' ז"ע (שמי"ה"ל ח"ב פי"ט) לבאר במה שאמרו המרגלים לבני ישראל 'ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגבים' (יג לג), שכך אמרו המרגלים, אנו ראינו את הנפילים ונמס לבבנו, ואף אתם אם תבואו שמה ימס לבבכם מפני הפחד, 'וממילא שמירה העליונה תסור גם כן מכם, כי שמירתו היא לפי גדר בטחונו של האדם כידוע'.

יא. באופן זה ביארו נמי את דברי רש"י כאן - 'אני' איני מצווה לך, אל תשלח אנשים בעלי 'אני' - שכל שיחם ושיגם הוא 'אני', כי תוצאותיו מי ישורנו, וכמו שאכן כך הווה לבסוף, שמאחר שלא האמינו דיים בהנהגת ה', והיו סבורים שהדבר תלוי בהם ובכוחם - לכן אחזתם חיל ורעדה בראותם את ילידי הענק, ואף הטילו אימה בבני ישראל, באמרום (יג לא-לג) 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו... ושם ראינו את הנפילים בני ענק' וקיררו את אמונתם. שאם היו מאמינים שאין ביד האדם לעשות מאומה מעצמו והכל תלוי ברצון הבורא לא היו דואגים ומפחדים כלל. וכמפורש בפרשת דברים (א כט-ל) 'ואומר אליכם לא תערצון ולא תיראון מהם, ה' אלוקיכם ההולך לפניכם הוא ילחם לכם'. וכי יש מעצור לה' להושיע ברב או במעט... ומרגלים הללו שהיו מייראין את בני ישראל היינו כי היה להם מידה יתירה של אני.

ובתוספת ביאור, כי מי שאינו חי תמיד במחשבת 'אני' הרי הוא יודע שממילא בכל עת ורגע הינו נצרך לחסדי הבורא המחיה ומהווה אותו, ו'על כל נשימה ונשימה יהלל קה'. על כן, אף בהגיעו ל'פרשת דרכים' אינו מתיירא מן הבאות, כי לגבי הקב"ה שהוא 'בעל היכולת כולם' אין כל הפרש בין דבר גדול לקטן והכל שווה אצלו - מה לי להחזיק ולהחיות נשמת חיים באפם של רבבות יצורי תבל, ומה לי הצלת בניי מ'נפילים בני ענק'... משא"כ המהלך במחשבת 'אני' - כלומר, שבידו להציל ולהחיות את עצמו, הרי וודאי שבבוא לקראת 'בני ענק' יאחזמו רעד - כי לנגדם אף 'אני' שלו אין יכול לעמוד...

ברש"י (פסוק טז) על מה שנאמר 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע' - התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים, ואם היו 'כשרים' באותה שעה מה מקום לתפילה זו, ועל דרך זה קשה עוד ממה שכתב רש"י על האמור להלן (פסוק כו) 'וילכו ויבואו' - 'מהו וילכו, להקיש הליכתן לביאתן, מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן בעצה רעה', והרי להדיא שבאותה שעה לא היו כשרים, ונמצא שרש"י סותר את עצמו מיניה וביה.

זביאר הרה"ק ה'אך פרי תבואה' מליסקא זי"ע על פי מה שמאריך רבינו בחיי (בהקדמתו לפרשתן) ביסוד דברי שלמה המלך (משלי כא לא) 'סוס מוכן ליום מלחמה ולה' התשועה', והכוונה בזה שהגם ש'שקר הסוס לתשועה' (תהילים לג יז) ואין ביד האדם לנצח במלחמה על ידי 'סוסים' ושאר כלי זיין אלא רק לה' התשועה, מכל מקום מחובת האדם לעשות השתדלות ולהעמיד 'סוס מוכן ליום מלחמה', כי כך הוא הנהגתו של הקב"ה בעולמו - שעל האדם לעשות מה שבידו בדרך הטבע, ורק אז ה' יגמור בעדו, כי כבר יש מקום לנס על מה לחול.

והנה בוודאי אין הקב"ה נזקק ח"ו לעזרת האדם... אלא שייסד בן לטובתו של אדם שתתיישב דעתו על ידי שירגיש כאילו עשה מעצמו ואינו מקבל מתנת חיים ו'נהמא דכיסופא'², 'אמנם באמת צריך האדם לדעת שודאי בלא מעשיו גם בן היה יכול השי"ת לגמור

ענותנותיה' - שהיה יהושע עניו ושפל בעיני עצמו, וכן כלב מצינו בו שהלך להשתמח על קברי אבות לבקש רחמים (סוטה לד:), כי הרגיש שאין לו שום זכות אלא זקוק הוא לרחמים ולזכות אבות, ורק על ידי שנשענו על הקב"ה בלבד היה בכוחם להתאזר בגבורה ולומר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', וסוף דבר שהם היו היחידים מכל רבבות אלפי ישראל 'דור המדבר' שאכן נכנסו לארץ.

מאמין בחי העולמים וזרע - עשיית השתדלות מבלי לסמוך עליה

בפרשתן (יג ב), 'שלח לך אנשים' וגו', מפרשי התורה האריכו הרבה בביאור פרשת שילוח המרגלים, שלבאורה מצינו בעניין זה כמה וכמה סתירות מפורשות ועוד תמיהות הרבה, כי מצד אחד כתב רש"י 'שלח לך - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח', ומלבד שעצם הדבר תמוה, שאם אין הקב"ה חפץ שילכו המרגלים אם בן מדוע נתן רשות למשה רבינו ולא עיכב על ידו, אך בעיקר קשה שהרי מיד לאחר מכן נאמר (פסוק ג) 'וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה'', והרי שהשי"ת הוא שאמר למשה לשלוח מרגלים ולא ששלחם מעצמו ומדעתו, עוד הרבו להקשות שמצד אחד כתב רש"י על הא דכתיב (שם) 'כולם אנשים' - 'כל אנשים שבמקרא לשון חשיבות, ואותה שעה כשרים היו', ומאידך מצינו

יב. מעשה שהיה באברך יקר ובר אוריין, שבנו הבחור כליל המעלות הגיע לעת דודים, ודברו עבירו נכבדות לשדכו עב"ג כראוי לו, והחל במסכת ארוכה של חקירות ובדיקות עד שנתברר לו כי אכן בתולתא דא היא מהוללה בתשבחות. והנה, לאחר שנתרצו שני הצדדים הוחלט כי לעתותי ערב יבא הדבר לידי גמר וישברו צלחת כנהוג, אולם בצהרי היום חישוב אבי החתן דרכיו ונזכר שלא נמלך כלל בשוויגער (חמותו) האלמנה בכל הקשור לשידוך, ואין זה מן הנכון לקיים בה 'והתעלמת', ע"כ נדברו אבי החתן ואמו שיעלו 'לבקרה' בביתה, ובתוך כדי הדברים יעלו על השולחן שמציעים כעת הצעה זו לבנם, וזוה תינתן לה הרגשה הטובה שרוצים לשמוע חוות דעתה, אע"פ שאצלם כבר היה הדבר ברור ומוסכם. מדיבור למעשה, ההורים באו ועלו לביתה, באופן שהיה נראה כאילו כל ביאתם אינו אלא לביקור סתמא, שם דיברו על דא ועל הא, ובין הדברים ספרו גם שבאה הצעה טובה לפתחם עבור בנם התכשיט המהולל, התרגשה השוויגער מאוד מהצעה זו, מכיוון שהכירה היטב את המשפחה המדוברת, לקחה את הענין לידיה במלוא הרצינות והחלה לברר בקרובותיה, ומשמעה שבחה של עלמה זו הפטירה לבתה וחתנה יחד - אם תצייתו לקולי 'היום היום' תגמרו את השידוך על צד היותר טוב, אחר הרהור קמעא הוסיפה, היות וחמותה הסבתא רבא (עלטער באבע) אוהבת שמערבים אותה בעניינים אלו, ע"כ, למען כבודה, למצוה רבה תחשב אם יעלו אצלה ולהימלך גם בדעתה, אך תעשו בחכמה - עלו אליה כבדרך מקרה וביקור, ובין הדברים תזכירו אודות השידוך ותשאלו את פיה, וכך תרגיש הבאבע (הסבתא) בטוב, שמתחשבים בדעתה. שמעו וכן עשו, וכמעשהו בראשונה כך היה באחרונה אותה 'הצגה' (שפיל), ואכן גם ה'סבתא רבא' אמרה שהיא מכירה היטב את המשפחה, עדיין שמורים בזכרונה כל הבאבעס של המדוברת עמהם שיחקה בילדותה (והאריכה בסיפורי סבתא...), לא זו

באר הפרשה - פרשת שלח

בדרך הטבע. וכמו שאמר כלב 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה' (פסוק ל), ופירש רש"י, 'אפילו בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם נצליח בכל דבריו', ואף שהרי זה מחוץ לגדרי הטבע לעשות סולמות עד לשמים ולעלות לשם, הרי אצל הקב"ה אין הבדל כלל בין דרך הטבע למחוץ לדרך הטבע, אין לו לאדם אלא לעשות מה שבידו וה' יגמור בעדו וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו אף שלא לפי ערך המעשים כלל.

ויש להסמך מה שכתב רבינו ה'תרומת הדשן' זי"ע (ביאורי מהרא"י) לבאר באופן אחר, אך מבין 'שני הכתובים' נלמד 'בניין אב' בגדרי חובת ההשתדלות, וכה כתב לבאר את ה'סתירות' בדברי רש"י בזה"ל, צוה להם משה שליחות על פי ה' לראות את הארץ כיצד היא נוחה להיכבש, ונצנץ בהם יצר הרע וחזרו למשה למסור להם סימנים בארץ אם טובה ואם רעה ואת העם החזק הוא הרפה והכרכים אם מבצרים, והרגיש משה שבזונתם לרעה, דמה להם לחקור יותר ממה שנצטוו"ו וכו', וכשהרגיש בהם יצר הרע התפלל על יהושע, עב"ל (ועי"ש שמאריך עוד בזה). וביאור דבריו הוא, שהגם שמחובת האדם לעשות השתדלות בכל ענייניו, ואף כאן היו צריכים לרגל את הארץ כיצד היא

הדבר רק שרצונו ית' הוא בכך לטובתנו. ומעתה יתיישב היטב 'כל חמירא' בסוגיא זו, כי אכן שילוח המרגלים היה על פי ה' - לעשות רצונו ית' שציוונו על ההשתדלות, ומה שכתב רש"י שלח לך לדעתך אני איני מצוה אותך, הכוונה היא שאין הקב"ה מצווה לשלוח מרגלים 'לצורך גבוה', כי אין לו להשי"ת שום צורך בסיוע בני אדם ובכל אופני ההשתדלויות למיניהם, אלא כל זאת הוא מחסדי ה' 'לדעתך' - שתתיישב דעתך ולא תרגיש שאתה אוכל 'לחם חינם', ואכן באותה שעה כשרים וצדיקים היו, אלא שטעות זאת היתה להם, הם חשבו שכוונת השליחות היא שימצאו דרך כיצד יוכלו בני ישראל בכוחם לכבוש את ארץ ישראל, על כן נפלו ואמרו 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו', אך האמת היא שהיו צריכים לדעת ולהאמין שכל עשייתם אינה אלא 'השתדלות' גרידא ברצון השי"ת, ולה' התשועה, וממילא מה מקום יש לפחד ולמורא, וכי היר ה' תקצר להושיע ברב או במעט. והן הן דברי רש"י ש'הלכו בעצה רעה', ואף הוצרך להתפלל על יהושע י-ה יושיעך מעצת מרגלים' - שהגם שלא נתכוונו בתחילה למרוד בה' אך היה להם 'עצה רעה' שלא ידעו שכל הליכתם היא רק בגדר השתדלות בלבד, ואילו לה' התשועה אף באופן שאין נראה מבוא כלל

בלבד, אלא אף היא עצמה טרחה לברר בין מכריה אודות המדוברת ומשפחתה, ולבסוף אמרה 'ועתה בני שמע בקולי לאשר אני מצווה אותך' - בעיניים עצומות ובידיים פתוחות מהרו לידי גמר השידוך, ומאד תגדל שמחתי אם תתקשרו עוד 'היום' ששוברים צלחת בשעטו"מ, ויהי אך יצאו מביתה, הפטיר אבי החתן לבני ביתו, ונענה כשחיוך רחב על שפתיו, 'נס גדול' עשה עמנו הבורא שאין לנו עוד סבתות, כי לולא כן, לא היינו מסיימים מסכתות ה'בבא'ס עד דורו של יהושע, כל אחת מהן עם המעשה'לך משלה, בטוחה כאילו אין לנו אלא פקחותה ושכלה הישר, הרי אנחנו בדקנו ו'חרשנו' היטב עולם ומלאו עד שהגענו להחלטה זו, וכאילו שהם מחליטים בדבר.

לא עברו כמה דקות התעמק האב והשיג אור בשכלו הישר, כי גם כל תבונתו וידיעותיו יתירות לגמרי, שהרי ממילא ארבעים יום קודם יצירת הולד כבר החליט בורא כל היצורים שזיווג זה יעלה יפה, וגם אם לא היינו חוקרים ובודקים, ומכניסים את אפנו לכל סדק וחרק, הרי מזווג הזיווגים כבר היה מזווגן גם יחד, אלא מאי הקב"ה ברוב רחמיו ריחם עלינו כמו שאנחנו ריחמנו על הבאביצ'קעס (הסבתות) שלנו, ונותן לנו להרגיש 'הרגשה טובה' כאילו אנחנו הבאנו לידי גמר השידוך, אבל באמת לא צריכים 'לא לדידן ולא לדידהו' (וביתר עומק ילמד מהנעשה עם השוויגער - שבטוחה בעצמה כי היא היא שהביאה את השידוך לכי טוב, אלא ש'טוב ליבה' גמלה חסד עם חמותה להכניס אותה לסוד העניינים, ואף יעצה בדעת ובחכמה כיצד 'לסבב' אותה... ואינה מעלה על דעתה שאף אותה 'סיבבו' בשביל לתת לה הרגשה טובה בלבד).

יג. ואותם 'חכמות וחקירות' יתר על המידה אינם אלא לרעה... וכמו שרמזו לה הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשתו) בקרא בפרשתו (יג כט) 'עמלק יושב בארץ הנגב', כי ידוע מאמר חז"ל (ב"ב כה:): 'הרוצה להחכים ידרים', נמצא שה'נגב' זהו צד דרום רומז לחכמה, ומי שמתנהג ב'חכמה יתירה' (ביאובער חכמ'קייט) - כשאין מקומה נכון וראוי, זה נחשב כמעשה עמלק.

וכך איתא ב'בעל הטורים' על הפסוק 'שלח לך אנשים', ש'סופי תיבות' עולה לתיבת 'חכם', וכלומר, שלח לך והרחק ממך את ה'חכם' המתחכם, ולמד ממעשה המרגלים שע"י החכמה יתירה - אויבער חכם'קייט, קלקלו הכל.

נוחה להיכבש, מ"מ כאשר אמרנו - אין מקום לעשיית השתדלות אלא מתוך האמונה בה' שהוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ואילו ריבוי ההשתדלות מוכיח שעושה זאת מאחר שסומך על כוחו ופועל ידיו שהם הם שיביאו לו את כל החיל הזה, וגם כאן, מאחר שהרבו לחקור יותר ממה שנצטוו והגדילו בפעולות ההשתדלות בכיבוש הארץ אם כן הרגיש משה שנכנס בהם יצר הרע לדמות בעצמם שהם עומדים לכבוש בכוחם הגדול את הארץ".

ה' שמעה תפילתי - נוחה של תפילה

בפרשתן (יג ה-יא), 'למטה אפרים הושע בן נון... למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי'. ומבאר הארז"ל (בשער הפסוקים) הטעם שלגבי מנשה נזכר גם 'למטה יוסף' (כמו שמוזכר בן בכל שאר השבטים, למטה ראובן וכו') ואילו באפרים לא כתיב כן, אלא, מאחר שרצה הקב"ה למנוע אותם מחטא ולהצילם מרדת שאול תחתיה, על בן עמר וצירף לכל אחד מהם (בעיבור

נשמה) את ראש שבטו, וכגון, לנשיאם של שבט ראובן 'שמוע בן זכור' צירף את נשמת ראובן בן יעקב, ולשפט בן חורי נשיא השמעוני את נשמת שמעון בן יעקב, וכן לכל נשיא ונשיא. והנה, בהגיעו ל'שבט יוסף' שנתחלק לשני שלוחים, עיבר את נשמת 'יוסף' בשליחו של שבט מנשה, אך יהושע שהוא משבט אפרים נשאר ללא עיבור שבט, וסכנתו הייתה גדולה, כראות משה כי כך עלה לתלמידו יהושע, עמד והתפלל עליו שלא יכשל בדבר, ובזכות תפילתו נתעברה בו נשמת 'לוי' (שהרי לא היה 'מרגל' משבט לוי).

זמוסוף הארז"ל, שסוף דבר היה שכל הנשיאים הרעו מעשיהם, ואז נסתלק מכל אחד מהם נשמת השבט (ומוסף שם בשעה"פ, כי אפילו נשמת האדם עצמו מסתלקת בעת שחוטא ל"ע, וכ"ש נשמת צדיק השוכנת בקרבו בסוד העיבור), וזלתי בלב ויהושע שניצולו בזכות ה'תפילה"טו. בלב - כדאיתא בגמרא (סוטה לד:) 'אמר רבא מלמד שפירש בלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות,

יד. שמא תאמר, מה ערך יש להשתדלות' כזו לראות את הארץ כיצד היתה נוחה ליכבש' מבלי לבדוק ולבחון את העם 'החזק הוא הרפה' וכיו"ב, וכי לזו 'השתדלות' תקרא... אכן התשובה בהירה כשמש בצהריים, כל חיוב 'השתדלות' הוא אך ורק אם הוא כרצון השי"ת, והשתדלות שלא על פי תורה (כגון באופן האסור וכיו"ב) אינה בגדר השתדלות כלל... אין שום 'חיוב' לעשותה ואף לא תועיל כלום... ואם היה כאן ציווי ה' רק לראות את הארץ כיצד היתה נוחה ליכבש הרי אין מקום לבדוק שאר דברים, אלא מכיון שעשה את המוטל עליו כבר יש מקום לברכת ה' על מה שתחול.

הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אמר פעם לבאר עד היכן חובת ההשתדלות, במשל לאדם התוקע מסמר בכותל - דהנה כל זמן שהמסמר נכנס בשופי אל תוך הכותל ימשיך ה'תוקע' בתקיעתו, אך ברגע שיראה שהמסמר מתחיל להתעקם יעמוד מתקיעתו, כמו כן הוא ענין ההשתדלות - וודאי שעל האדם לעסוק בהשתדלות להביא טרף לביתו, אך בראותו כי הדבר מתחיל להטות ולעקמו מדרך הישר, ואפילו רק במעט מדרכי התורה, כגון שהשתדלותו תבוא על חשבון קביעות עתים או תפילה בציבור, ידע שעליו לחדול תיכף ומיד מהשתדלות כזאת (הובא ב'מעשה איש' ח"א עמ' רפ"ב).

טו. כבר אמר הרה"ק מקאברין זי"ע בלשון הפסוק (משלי כא ל) 'אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה', כי 'אין' בשפת האידיש הוא 'אחד', 'אין' חכמה ו'אין' תבונה - ר"ל חכמה אחת ועצה אחת ותבונה אחת יש, והיא נגד ה' - לשפוך לפניו שיחו בכל עת מצוא.

כה סיפר הגה"צ רבי יחזקאל לעווינשטיין זצ"ל ברצותו לבאר מהותה של תפילה, פעם ראיתי אברכים 'לומדים' בשעה שהם עוסקים בסוגיות החמורות שבש"ס, ואחד מהם נתייגע ליישב את קושיית הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע, ואחר שעות ארוכות האיר ה' עיניו בתירוץ נפלא, ממש פלאי פלאות 'כפתור ופרח', והיו הדברים מאירים ושמחים כנתינתם בסיני, עד שהיה התירוץ שווה בעיניהם \$ 1,000,000 (מיליון דולר), ויהי כי כן מיהר אחד האברכים וירד למכולת (גראסערי) לשלם בזה את חובו הגדול ועוד לקבל מהמוכר את העודף (\$ 980,000), וכן עשה, בעל המכולת הביט עליו כמי שנטרפה דעתו, באמרו, אכן תירוץ זה שווה מיליון דולר, אבל כאן במכולת משלמים בכסף ממש... כיו"ב ביאר הגר"י, אף שבוודאי גדולה מעלת ה'תורה' מעל הכל וכמו שאמרו (פאה פ"א מ"א) 'ותלמוד תורה כנגד כולם', אבל אי אפשר לשלם עי"ז על השפע אשר אנו רוצים לקבל מן השמים, אלא התשלום רק בתפילה ורק כך אפשר להמשיך שפע רב בכל העולמות...

באר הפרשה - פרשת שלח

אמר להן, אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים' (עיי' בזה"ק קנח:), יהושע - כי משה התפלל עליו
מבאן נלמד במעלת התפילה, שהרי כל כך גדולה הייתה סכנת המרגלים עד שאפילו 'עיבור השבט
הקדוש' לא הועיל להם להצילם מעצת רשעים, ואפילו

פעם נסע מרן הבעש"ט הק' ז"ע יחד עם כמה מתלמידיו, על אם הדרך ציוה הבעש"ט לפנות לעיירה פלונית, לבית פלוני. בהגיעם מצאו לפניהם בית רעוע וישן המט ליפול, באותה שעה לא היה בעל הבית בביתו, אמר הבעש"ט לתלמידיו שיבקשו מאת בעלת הבית מזון עבורו, ויעשו התלמידים כדבריו, אך היא ענתה שאין לה בביתה אלא מעט גבינה ולחם עבש - אשר היא משמרת לבעלה לכשישוב מעבודתו בשדה, ויצווים הבעש"ט שובו אליה ואמרו לה שהרבי מבקש לאכול, מכיוון שכן, לא סירבה יותר בעלת הבית, ושלחה אל הבעש"ט את מעט האוכל ששמרה לבעלה. לאחר מכן ביקש הבעש"ט שיתנו לו מקום ללון, שוב ענתה בעלת הבית שאין איתם מאומה זולתי מעט תבן השמור לבעלה לשכב עליו. אף בזאת נענה הבעש"ט ושלח לומר, כי נצרך הוא למעט תבן זה, ותתן להם בעלת הבית את התבן...

אדהכי והכי חזר הבעל מעבודתו הקשה, דיברה לו האשה כי בא הרבי ולקח הן את מאכלו, הן את התבן למשכבו... בצר לו יצא האיש את פני הבית, נשא עיניו השמימה וזעק אל הבורא כל יכול, אבי, אבי, הבט נא וראה כי אין לי מאומה, אף לא מעט אוכל לאכול, וחסר מקום לינה אנכי, רחם נא עלי, ותן לי מחייתי בריווח. עוד באותו ליל עזב הבעש"ט עם תלמידיו את הבית והמשיכו בדרכם.

עברו כמה ירחים, ושוב נסע הבעש"ט עם תלמידיו, ויצווים לפנות אל בית ארמון יקר ומפואר, ויסעדו לבם בבית האיש בעל הארמון, לאחר מכן שאל הבעש"ט את תלמידיו אם מכירים המה את בעל הבית, הביטו התלמידים בפניו, וזכרו כי הנה עומד לפנייהם העני מלפני כמה ירחים - אותו בעל הבית שהבעש"ט אכל את לחמו האחרון ותמהו לדעת היאך נהפך במהרה לעשיר בעל נכסים כזה, נענה הבעש"ט ואמר לעשיר, ספר נא את השתלשלות עשירותך, ולאחר מכן אספר אני איזה דבר. פתח האיש וסיפר, מראש מקדם הייתי סוחר ביין, ופרנסתי הייתה ברווח, עד שנתהפך עלי הגלגל והפסדתי בעסקי היין, ונשבר מטה לחמי עד שהוצרכתי לעבוד עבודת פרך בשדה תמורת פרוטות זעומות. והנה למחרת היום שהיה הבעש"ט בביתי, דפק משרתו של הפריץ בדלת הבית, באמרו שהפריץ שלחו לקנות יין - לרגל מסיבה גדולה הנערכת בביתו, והוא נצרך דייקא לייני, אמרתי לו מדוע נטפלת אלי, הרי זה מכבר שאינני 'סוחר היין' שבעיר. אך הלה לא הרפה ממני בשום אופן, עד שהורדתי אל 'בית היין' והראתיו כי כל החביות עומדות ריקניות מיין, זולתי מחצית החבית אחת שהנני נצרך עבור עצמי לקידוש והבדלה, ולא אוכל למכרו.

ועדיין לא עזבני 'פגע' זה, והתעקש שאמכור לו מייני, על כן לקחתי טיפה אחת של יין מתוך מחצית חבית זו, שפכתייה אל אחת מהחביות הריקות, ומילאתי אותה במים עד גדותה. מה עשה הקב"ה, הכניס ריח גן עדן במרתף היין ולמים המהולים במעט היין נתן טעם של יין ערב ומשובח, עד שבשעה שטעם הפריץ מהיין היללו ושבחו, ומיהר להזמין אצלי עוד כמה וכמה חביות. כאשר הבנתי את אשר לפני דרשתי עבור כל חבית כזאת סכום הגון כמו שכתוב... והפריץ לא היסס לשלם - אחר שרב חשקו ביין. והנה יצאה השמועה בין בני העיירה, כי יין ערב וטוב נמצא בעיר, וכל בני העיר נקבצו עלי לקנות מהיין - שלא היה אלא טיפת יין במים רבים, ובתוך כמה שבועות הרווחתי הון רב - כדי עשירות הגונה, ובניתי לי זה הארמון וכו' וכו', כדרך בעלי בתים ועשירים פה קהילתנו קודש...

נענה הבעש"ט ואמר, עתה אען ואומר אני את חלק הראשון ממעשה העשירות הזאת, כי זה עידן ועידנים שפסקו לך משמיא עשירות גדולה, אך היות ולא בקשת על כך מלפני הקב"ה על כך לא באה העשירות לידך. והנה בראש השנה העבר עלינו לטובה בא השטן וטען שיבטלו מעליך את מתנת העשירות אחר שעברו כבר כמה שנים ולא ביקשת על זה. אך אני טענתי לעומתו שהנני מקבל על עצמי לגרום שתבקש על כך, וכאשר ראו עיניך, באתי אל ביתך ולקחתי מעמך את פירורי מאכל האחרונים אשר לך, ואף גם את מעט התבן שהיה בביתך, עד שבצר לך ומצאוך כל הדברים האלה יצאת השדה וזעקת אל בוראך מקרב הלב, ומיד נושעת והגיעה אליך העשירות שהיתה מוכנת עבורך מזה זמן זמנים.

באר הפרשה - פרשת שלח

יא

הבי ניצולו יהושע ובלב על ידי התפילה, ללמדך ודע כי אין תפילה החוזרת ריקם מבלי שתפעל פעולתה שהתפילה מועילה אף יותר מזכות אבות^{טז}.

טז. וכך ביאר הרה"ק הרבי רבי העניך מאלכסנדר זי"ע (חשבה לטובה בפרשתו) בלשון הכתוב (יג טז) 'ויקרא משה להושע בן נון יהושע', שמכיוון שראה משה שתמיד הולך הוא ואומר 'הושע, הושע' - אנה ה' הושיעה נא, שכן הוא פירוש תיבת הושע (לשון בקשה), נענה משה ואמר 'יהושע' - מובטחני שיושיעו הבורא, כי מי שענינו נשואות תמיד אל ה' בתפילה אין ספק שישמע קל ויענהו.

והיינו כי עיקר מעלת התפילה כשהיא באה מתוך ההכרה שבלא התפילה אין בידו מאומה אף אם ירבה ל'השתדל' בכל כוחו. ובזה ביארו בעלי המוסר בדברי המדרש (דב"ר ב יב) על הפסוק (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך', הוי מתפלל וחוזר ומתפלל, כלומר, המתפלל ורואה שלא נענתה תפילתו יחזור להתפלל, כי הרואה שתפילתו לא נענתה והוא פונה ל'רופא', לעסקנים או לדודו שבאמריקה, הרי"ז מורה שהוא סומך על עוד מקורות ישועה מלבד התפילה, אבל אם הוא פונה שוב להתפלל, הרי זה כמכריז רבש"ע, אף אחרי שלא נענית, מ"מ אין לי אדרעס (כתובת) אחר, אנה אפנה אם לא לעזרתך... ואכן, משנראה שאינו סומך אלא על ה' לבדו, אז יעזרהו ה' וישמע לקול תפילתו ברחמים וברצון.

ידוע דבר המעשה כי הגאון רבי אברהם אלישיב זצ"ל זכה לבנו הגאון הגדול הגרי"ש זצ"ל בזכות התפילה ממעמקי הלב. וכן הוה מעשה, משעברו כמה שנים מנישואי רבי אברהם לבתו של בעל ה'לשם' זצוק"ל בעיר הומלא, ועדיין לא זכו לזש"ק, נסעו השניים לצרכי רפואה בעיר הגדולה 'ווינא' הרחוקה מעיר מגוריהם כשבועיים ימים (בנסיעה). אך הרופאים הרימו את ידיהם והודיעו כי אין לאל ידם להושיעם... בלית ברירה חזרו השניים לעירם, ובמשך כל הדרך - כשבועיים ימים התאפקה האשה שלא לבכות - כדי שלא יראו שאר הנוסעים עמהם בבכיה הגדול, משהגיעו לביתם שהיווה בית מדור להם ולאביה הגדול בעל הלשם - מיהרה האשה ל'בית האוצר' שם מניחים התבואה והחיטה למשך כל ימות החורף ושם פרקה מעל עצמה כל בכיה ונתנה דרור לדמעותיה בבכיה גדולה... משגמרה לבכות פנתה להכנס לתוככי הבית, אך בדיוק באותו הרגע עמד אביה ה'לשם' על פתח הבית, ומצאה כשעיניה אדומות... שאלה האב, מפני מה עיניך אדומות, מתחילה ניסתה האשה לענות בהא ודא, אבל אביה לא נתן לה להשיב פניו בבוקי סריקי, עד שהודתה בפניו כי הרופאים ייאשו אותם לגמרי, וזה לה כשבועיים ימים שהיא מתאפקת מלבכות, ועתה משבאו הביתה פרץ מאתה כל המעיין ושטף את פניה ועיניה בדמעות רותחות.

נענה ה'לשם' ואמר, הנה כתיב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת', ושמה תדעו מהו 'יקראוהו באמת' האמור כאן. אלא הכתוב מדבר על מצב כזה שבו הינכם עומדים בו, שהרופאים ייאשו אתכם, ומעתה הנכם יודעים כי אין לכם אל מי לפנות אלא לאבינו שבשמים, זהו 'קרוב ה'... אשר יקראוהו באמת'. ואכן לתקופת השנה נולד להם בנם הגדול הגרי"ש זצ"ל שהאיר לארץ ולדרים עליה.

ומכאן למדנו, פעמים ימצא שכוונת האדם להתפלל אל ה' שיעזרהו דרך רופא פלוני וכיו"ב. אבל מי שהרופא כבר נתיאש מאתו הרי אין בתפילתו כל עירוב, וכל פנייתו איננה אלא בלתי אל ה' שיעזרהו בדרך שהוא רוצה. תפילה כזו מחוייבת היא לפעול.

מעשה נורא שמעתי מרב גדול בעיה"ק ירושלים ת"ו שאחד ממכיריו היה לו בן בעל מידות טובות ומחונך להפליא, אבל לדאבון לב ראשו, מוחו ולבו היו סתומים וחתומים עד לאימה, באופן שאינו מצוי כלל, ואפילו דברים פשוטים לא נקלטו בראשו, ודוגמא לדבר, כאשר הסביר לו ה'מלמד' עשרה פעמים ברציפות שהיה איש ששמו נח ועשה תיבה גדולה שיש בה מקום לאנשים להיכנס, ואותו 'נח' נכנס לתוככי אותה 'תיבה' להינצל ממי המבול, אך עם כל זאת, כאשר נשאל התלמיד להיכן נכנס נח, ענה - נח נכנס תחת השורעם (מטריה)... קושי זה השפיע קשות על התנהלות הלימוד בין המלמד וכל בני כיתתו, לאידך לא היה כל סיבה לשלח את התלמיד מכותלי התלמוד תורה כי במידותיו ובהנהגתו היה מצטיין להפליא, ביני לבני פנו ההורים למומחים ולצדיקים, למקובלים ולמחנכים, ולא עזר מאומה, 'סתומת' הראש לא נפתחה אפילו בכהוא זה... עד שבאו מים עד נפש, אז שלחה הנהלת הת"ת מכתב כואב להורים, שמאחר ושיבת התלמיד בכיתה מפריעה למהלך הלימודים עם שאר בני הכיתה על כן הם נאלצים לשלח בקרוב את התלמיד הביתה...

באר הפרשה - פרשת שלח

שהועילו התפילות הרבה לאריכות ימיהם", ומכאן נלמד על כל גזר דין שיש עמו שבועה שבכח התפילה לדחות את הפורענות, וכגון אם אף נגזר מיתה ח"ו עדיין יש מקום להתפלל לאריכות ימיו ושנותיו, ושיתבצע הדין לאחר זמן י".

והייתם קדושים לאלוקיכם - שמירת עיניים ומעלת המקדש עצמו

בפרשתן (טו לט), 'ולא תתורו' אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' וגו' כ". ה'בית יוסף' (אבהע"ז סי' כא) מאריך הרבה בחומר האיסור ועונש מי שעובר עליו

אותם התפילות שהרבה משה רבינו לעורר רחמים על ישראל אחר הטא המרגלים, ולכאורה נראה שלא נתקבלו, אמנם, שמע נא לדברי ה'רבינו בחיי' (יד לה), שבאמת היה כאן 'גזר דין שיש עמו שבועה' שכל הדור ההוא ימותו, וכדכתיב (שם) 'אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושם ימתו', וגזר דין שיש עמו שבועה אינו נקרע, אולם משה רבינו בכח תפילותיו דחה את פעולת הדין בפועל בארבעים שנה [ור"ל, כי בעצם היו צריכים כולם למות כאחד בבת אחת תיכף ומיד, אלא שנדחה הדין ונמשכה מיתתם למשך ארבעים שנה], ונמצא

כעבור שבוע שבועיים ראה לפתע המלמד כי הנער פסק מלשאול שאלות מטרידות, ואדרבה הוא שוקד על תלמודו, מבין הכל כבקי ורגיל, ועולה בהבנתו על כל בני הכיתה באופן נפלא עד מאד, ולא ידע המלמד את נפשו מרוב פליאה ותדהמה, אמנם, מאחר שהיה אז פרשת טהרת המצורע חשב המלמד עם ההנהלה - אולי 'ציפורים' נתפסים לו בראש בנקל, אבל מי יודע מה יהיה בשבוע הבא, והנה, אחר שבוע בפרשת אחרי קדושים ראה המלמד את הנס בשנית, התלמיד מבין הכל - ולא עוד אלא שהוא מבין דבר מתוך דבר, ונהפך באחת לתלמיד המצטיין בכיתתו. בהתרגשות התקשר המנהל להורים שהוא רוצה לעלות אליהם הביתה, הללו נבהלו כהוגן, והחלו להתחנן על נפשם, אנא, תנו לנו עוד שבוע, עוד איזה שהות, לפני שאתם סותמים את הגולל על גורל בנינו, אבל המנהל התעקש אני חייב לעלות אליכם הביתה, משנכנס אליהם, פתח המנהל בשאלה, אצל מי בקרתם לאחרונה עם בנכם... ענו ההורים, אצל מי לא... אמר המנהל, לא לפני זמן מה, אלא ממש בשבועיים האחרונים, אצל איזה יועץ הייתם... ההורים שלא ידעו מה בפי המנהל בכו לפניו, אנא רחם נא, תן לנו עוד פסק זמן... שוב דרש המנהל לדעת אצל מי היו, והנה האב הביט על האם, והאם על האב, עד שפתחו ואמרו, לפני כמה שבועות כאשר הגיע לידינו המכתב הכואב שלכם, שעומדים לסלק את בנינו מכותלי בית המדרש, אמרנו וענינו, וכי יש לנו אל מי לפנות, וכי עוד יש ביד איזה מומחה ומבין לעזור לנו, נעזוב את כל ה'מומחים' ונפלה נא ביד ה', ירדנו שנינו לכותל המערבי, אני בזוית זו והיא בזוית זו, פתחנו את סגור לבנו על גבי ספר התהלים, נהרי ונחלי דמעות שפכנו שם באותו לילה. ומאז נפתח סגור לבו וסתימת ראשו, והוא התחיל להבין את כל אשר הוא לומד, בהבנה נפלאה בטוב טעם ודעת, הנער גדל ונכס לשיבה, וגדל לת"ח מופלג עד מאד ועדיין להיות אחד מגדולי הדור. ראה נא עד כמה כוחה של תפילה כשסומך רק על ה' לבדו...

יז. ולכשנתבונן בדבר נמצא שלא היה בזה רק 'דחייה' ותועלת לאותו דור בלבד, שכן אותם האנשים שהיו צריכים למות מיד והתארכו ימיהם על ידי התפילה הולידו במשך הזמן בנים שמהם נברא המון בריות לאין תכלית עד סוף כל הדורות, והרי שאותה תפילה פעלה לעולם ועד.

יח. והגע עצמך, אדם שנגזר עליו להסתלק מן העולם בקיצור ימים ושנים בהיותו כבן שלושים שנה בלבד רח"ל, ושפך ליבו כמים עד שהוסיפו לו עוד שלושים שנה, ולבסוף מת בן שלושים שנה, האם נוכל לומר שלא התקבלו התפילות... והרי חי עוד שלושים שנה... בהם הספיק הרבה ברוח ובגשם.

יט. וכבר אמרו, שבריש הפרשה אנו מוצאים שהקב"ה אמר לו למשה רבינו 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען', ואף על פי שמאת ה' היתה זאת, מכל מקום כמה מכשול וכאב יצא מאותו 'ויתורו'. ומכאן קל וחומר, אם בעת שציווה הקב"ה 'ויתורו' יצא מה שיצא, אם כן מה נוראות הם תוצאותיו של ולא תתורו - אם יתור האדם חלילה אחר לבו ועיניו.

כ. נוראות אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (חנוכה נר ד ד"ה ולא) שאיסור הסתכלות נאמר בתורה בלשון 'אשר אתם זונים', והוא גם מלשון 'מזונות', כי המזין עצמו בהסתכלות אסורה רח"ל 'מזיק לו לפרנסה', ורמז זאת במה שאמרו (סוטה מח.) שמשבטלה טהרה ניטל טעם הפירות, כי הא בהא תליא [ולכן נקרא בחז"ל (ברכות כ. זבחים קיח:), 'זן' עיניו מדבר עבירה, שלא נאמר כן על המדבר לה"ר 'זן' פיו וכיו"ב].

באר הפרשה - פרשת שלח

יג

והייתם קדושים 'לאלוקיכם', משא"כ בשאר מקומות דכתיב 'קדושים תהיו' דלא כתיב 'לאלוקיכם'.

ומבאר הרה"ק המהרי"ד, דכבר שאלו תלמידי הבעש"ט - מדוע מצינו כי אף הצדיקים הגדולים ביותר שכבר קידשו עצמן עם רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם בלתי לה' לברו - עדיין מתנסים ב'נסינות' קשים ולא תמה מלחמתם עם היצר, אלא כי אחר שיהיה לו מלחמה גדולה להבניע היצר - לפי רוב העבודה יתעלה למעלה למעלה עד שיזכה גם בעוה"ז בעוה"ב בגוף לקדושת המלאכים, ולכן אמר הקרא, אפילו אחר שכבר 'זוכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם' עדיין תצטרכו להתייגע על 'ולא תתורו...' ורק כך תזכו לקדושת המלאכים 'והייתם קדושים לאלוקיכם'.

ומבאן ילמד כל חד בדיליה, שלא להתעצב אל לבו ולא יתייאש בראותו כי נסינות פוקדים אותו ללא הרף^ג, כי אדרבה הם באים להעלותו למעלה למעלה, וירגיע את עצמו כי אף צדיקי עולם ושרפי

(עיי"ש בכל לשונו), ומביא לשונו של רבינו יונה (אגרת התשובה יט כ) 'ואשר לא נשא עיניו זוכה ותחוינה עיניו בנועם ה' מדה בנגד מדה, שכך אמרו רז"ל (ויק"ר כג יג) כל הכובש עיניו מן העריות זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר (ישעיה לג טו) עוצם עיניו מראות ברע, ונאמר אחריו (פסוק יז) מלך ביופיו תחוינה עיניך'.

ובהמשך העניין (פסוק ז) כתיב, 'למען תזכרו ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם'^ב, ובתרגום יהונתן 'וְתִזְכְּרוּן קְדִישִׁין הִי כְּמִלְאָכֵיָא דְמִשְׁמִשִׁין קְדָם ה' אֱלֹקֵיבִין'. מכאן למדנו יסוד נפלא - לבל יפול לב האדם בקרבו בראותו באלו נסינות הוא מתנסה מדברים הפחותים והנבזים ביותר - איש איש בנסינותיו, כי אדרבה, דווקא על ידם יתקדש להיות כמלאך ה'. וכך מבאר הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע (לקט אמרי קודש בפרשתן) דלכאורה דברי ה'תרגום יונתן' צריכים ביאור, היכן מצא כן בקרא לרמוז שקדושתם של בני ישראל הינה כמלאכים (והתירוץ בפשטות הוא, דכאן כתוב

עוד אמר הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע (בהעלותך ד"ה והמן) לפרש בלשון הכתוב (יא ז) 'והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח', כי 'המן' רומז לשפע הפרנסה, ואימתי זוכה ל'מן' כשעיניו עין הבדולח בשמירתו על טוהר העיניים, וזה כלל גדול, הפרנסה היא לפי שמירת טהרת העיניים, וככל מה שממלא תאוותו ועיניו בראיות אסורות ומילוי תאוותיו כן מנכים לו מפרנסתו והנאותיו ורווחיו של היתר, ומידה טובה מרובה בשמירת עיניים תרבה פרנסתו. **כא**. כתב המגיד מבריסק' (גיא חזיון בתוך 'מחזה עינים') אשר איש יהודי בא לפני אחד מגדולי דורו וביקש ממנו עצה וסגולה לזכרון, כי מרגיש בעצמו אשר חוש הזכרון הולך ונחלש מיום ליום ל"ע, נענה לו אותו גדול, מה לך לבקש ממני עצות כאשר אתה בעצמך אומר 'פעמיים באהבה' בכל יום תמיד את העצה הטובה לזכרון, והיא 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו' למען תזכרו'... ומביא שם 'כי ההסתכלות בעבירה והרהורי עבירה הם המה מאבדים כח הזכרון מכל אדם, ודבר זה ברור ומוסכם מכל חכמי הרפואה'. [וכעין זה הובא ב'סיפורי חסידים' על אחד שביקש מהרה"ק מקאצק זי"ע סגולה לזכור תלמודו].

וכתב עוד כמין ראייה וזכר לדבר, שהנה מצינו בגמ' שני אמוראים שהיו מופלגים בכח זכרונם, והם המה רב יוסף וכמו שמצינו (ברכות טז). שנקרא 'סיני', ופירש רש"י על שם 'שהיה בקי בברייתות הרבה', וכן רב ששת וכדאיתא בגמ' (עירובין טז). שרב חסדא היה נרתע מבקיאותו של רב ששת, ושניהם היו סומים בשתי עיניהם... **כב**. הקשה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע שהרי כבר כתיב בפסוק הקודם (פסוק ט) 'וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם', ומדוע לא נאמר שם 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והוכיח מכאן דבר נורא, כי קיום כל המצוות כולם אינם מקדשים את האדם אם אינו נזהר בגדרי הקדושה, ורק אחר שאמר הכתוב (בפסוק מ) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' אז ניתן לומר כי יזכה להיות קדוש לאלוקיו (שביבי לב להגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל ששמע מפ"ק של החפץ חיים).

כג. ואל תבהל נפשך בראותך כי ה'עבודה' עולה לך בקושי, כי אדרבה סימן זה יהיה מסור בידך, כל דבר מצוה והתעלות כרוך בנסינות וקושי, וכך נלמד מדברי הגמרא (שבת ט:): שאם התחיל בסעודה אינו צריך להפסיק לתפילה, והקשו 'מאימתי התחלת סעודה, רבי חנינא אמר משיתיר חגורו [שהיו נוהגים לחגור עצמם בחוזק וקודם האכילה התירו ופתחו את החגורה], מתקיף לה רב ששת טריחותרא למיסר המייניה [מדוע אינו צריך להפסיק ולהתפלל, וכי טירחא היא זו שצריך לאסור ולקשור חגורו], ועוד ליקו הכי וליצלי [שיעמוד בלא חגורה ויתפלל],

באר הפרשה - פרשת שלח

זכה לזה בזכות תפלת משה, וממילא לא בא לידי נסיון כלל, משא"כ כלב שנכנס תחת סכנת יצר הרע ותחל רוח רעה לפעמו, והראיה - שהלך ונשתמח על קברי האבות, כמו שאמר רוח אחרת עמו, ואעפ"כ - וימלא אחרי, פירוש השלים אחר רצונו יתברך, לזה זכה להקרא עבד ה' כמשה רבינו.

ואף תפילתו מקובלת ביותר, וכפי שתרגם בתרגום יהונתן מה שנאמר (ויקרא כ ז) 'והתקדשתם והייתם קדושים' בזה הלשון וְתִתְקַדְּשׁוּן וְתִהְיוּן קְדֵישִׁין בְּגוֹפֵיכֶון מְטוֹל דְּאֶקְבֵּל בְּרַעְיָא צְלוֹתְכוֹן²². ועל דרך זה פירש

קודש עומדים בפני נסיונות קשים, ואדרבה, דייקא משם באה כל מעלתם וגדולתם.

ובך כתיב בפרשתן (יד כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי'. ומבאר ה'אור החיים' הק' (אחר כמה קושיות בפסוק) כי כאן למדנו חשיבותם של העובדים את הבורא מתוך קושי ונסיונות, והעושה כן זוכה להיקרא עבד ה'. וזהו אומרו 'ועבדי כלב', התדע מדוע נקרא בשם 'עבדי' עקב - כשכר על אשר היתה רוח אחרת עמו. הגם שאף יהושע לא חטא כשאר המרגלים, לא קראוהו 'עבדי' כי היה לו סיוע, שהרי

ותירצו, משום שנאמר (עמוס ד יב) 'הכון לקראת אלוקיך ישראל' על כן צריך לחגור עצמו קודם התפילה. עכ"ד הגמ'. ולכאורה צ"ב, שהרי לא נזכר כאן שום תירוץ וישוב על הקושיא הראשונה 'טריחותא למייסר המייניה' [עיי"ש בתוס' (ד"ה טריחותא) שכתבו 'ולא חייש לשנויי קושיא קמייתא']. וביאר הרה"ק ה'יהודי הקדוש' זי"ע (היהודי הק' עה"ת פ"ר משפטים) שאכן בזה שאמרו 'משום שנאמר הכון לקראת אלוקיך ישראל' תירצו גם את הקושיא הראשונה, כי אם מצווה היא להכין עצמו לתפילה ועליו לאסור חגורו, אם כן יש בזה טירחא רבתי... שהרי דרכו של היצר הרע להקשות כל עשיית מצווה, ואפילו פעולה קטנה שמצד עצמה אין בה שום טורח ומאמץ, אך אם יש מצווה בדבר ממילא נדרש יגיעה לעשותה, וכל קושיית הגמ' שאין בזה טירחא היינו רק לפי ההו"א שאין כאן מצווה.

ועומק הדברים הוא, כמו שכתב הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בשם חותנו הרה"ק מקאצק זי"ע, שהיצר הרע הינו כ'אריה' אך באמת אינו אלא אריה מ'נייר', כלומר, שכל כוחו של היצר אינו אלא בדמיון, שנדמה הוא לאדם כאריה המטיל אימתו וחיתתו על פני כל הארץ, וככה מכניס מחשבות הבל בלב האדם שקשה לעשות את המצוות, ואין בידו לכבוש את יצרו ולהימנע מן העבירה, אמנם אם יגש להילחם עמו יוכל לנצחו בנקל, ו'לקרוע' אותו כאילו היה עשוי מנייר...

על פי הדברים האלה ביארו מה שמצינו בפרשתן (יד מ) 'וישכימו בבוקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה'', ולכאורה יש לתמוה שהרי אמרו להם המרגלים 'לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו' (פסוק לא), והכוונה היא כלפי מעלה [כדרשת חז"ל המובאת ברש"י], וגרמו לכל העם שלא להאמין בהקב"ה אשר ביכולתו להביאם אל הארץ, ואם כן מניין שב להם הבטחון והאמונה בהקב"ה עד שאמרו 'הננו ועלינו', אלא ש'אמש' היה מצווים לעלות לארץ ישראל, וממילא באותה שעה היתה התגברות היצר להטעות אותם 'כי חזק הוא ממנו', אכן ברגע שכבר נתבטל הציווי לעלות לארץ ישראל, אלא אדרבה היה עליהם להישאר במדבר, שוב נעלם כל הקושי, וכבר היה בכוחם לעלות לארץ...

וכבר אמר הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע שאם החזונית (פינטל) באתרוג הייתה מצוה והידור באתרוג, לא היו מוצאים על האתרוגים חזויות בנקל אלא בקושי רב ואחרי בדיקות וחקירות מרובות...

כד. והדברים אמורים ביותר בעת שיצרו בווער והוא מתגבר לכבוש אותו שאז התפילה מתקבלת ביותר, והיא 'עת רצון' המסוגלת לדבר ישועה ורחמים.

מעשה פלא אירע בעיה"ק ירושלים לפני כמה וכמה שנים, נער קטן מבני העברים שיחק עם חבריו ושכניו ובתוך המשחק נתהדק חבל סביב צווארו וכמעט שנחנק ל"ע... ועד שהספיקו 'אנשי הצלה' לבוא לעזרתו כבר אבד הילד את הכרתו, ויבהילוהו לבית החולים בנסיון להציל את חייו, אכן, גדולי המומחים שבדקוהו אמרו בצער רב לאבי הילד ואמו כי קצרה ידם מהושיע ואי אפשר להם להחזירו לאיתנו (כי הידוק החבל סביב צווארו זמן רב כל כך מנע מהם לעלות לראשו - כפי הנדרש, וממילא ניזוק המוח באופן קשה ביותר), כך שכב הילד מחוסר הכרה במשך ימים מספר רח"ל.

ויהי אחר כמה ימים לפנות הבוקר נשמע 'צלצול' הטלפון שבביתם ב'קול רעש גדול', האב שנחרד לקול הטלפון הבוקע ועולה בשעה שכזו ענה מיד לטלפון, ומצד השני נשמע קולו של הרה"ג רבי דוד פרנקל זצ"ל (מבאי ביתו של החזו"א זצ"ל) - ידידו של אבי הילד, שפתח לספר לו על חלומו אשר חלם בזה הלילה שהוא עולה השמימה והוא

זיעלו בנגב, קס.) 'פִּלְבָּא עֲצֵלָא], דווקא אז הזמן לעלות, כי בעת השבות הרי עכשיו רצון השי"ת שיעברו מתוך מצב כזה דייקא, ואם הוא באמת מתאמץ לעשות רצונו ית' בזה - יזכה לעזרו ית' בקודש שיתעלה מעלה מעלה, והוא אומרו ועליתם את ההר, עכ"ל.

ודברי תורה צריכים חיזוק ביותר כנגד אותה 'מכת מדינה' היא הייאוש - שהאדם מתייאש מעצמו, ואחר שנפל ונכשל בחטא חותם עצמו ב'חותמו של...'. בהחלטה כי כבר איננו שווה מאומה... וממילא כבר מותר לו הכל, כי ממילא כבר רחוק הוא מן הקדושה^{יה}. וכה ביאר הרה"ק מזוידטשוב זי"ע בספר 'סור מרע ועשה טוב' (בהקדמה לדרך עין החיים) בשם הרה"ק ה'חווה' מלובלין זי"ע בהאמור בפרשתן (טו לש) 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם', שבא הכתוב לומר אף אם נכשלת בעוונות החמורים ביותר אל תתיר את

רבינו יונה (מס' ברכות רי"פ אין עומדין) מה שאמרו (ברכות ל:) חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין כדי שיכוונו לבם למקום, שאין הכוונה שהיו שוהים שעה אחת כדי שיפנו מרדת המחשבות ויכוונו בתפילה, שאם כן לא היה לו לומר 'כדי שיכוונו ליבם למקום' אלא 'כדי שיכוונו ליבם בתפילתם', אלא ודאי כך הוא הפירוש, כדי שיכוונו שיהיה לבם שלם בעבודת המקום ויבטלו מלבם תענוגי עולם הזה והנאותיהם, כי כשיטתו לבם מהבלי עולם הזה ויהיה כוונתם ברוממות השם תהיה תפלתם רצויה ומקובלת לפני המקום.

והתחזקתם - דברי חיזוק כנגד הצר הצורר

בפרשתן (יג יז), 'עלו זה בנגב ועליתם את ההר', ופירש הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע וז"ל, בנגב פירוש בעת שלבו יבש בלא לחלוחית [וכדאיתא בזה"ק (על

עומד בפני בית דין של מעלה', והנה הוא רואה שעל שולחנם נמצאת תיבה מלאה ב'פתקאות' שנכתב בהם 'שמות אנשים' החיים עדיין בזה העולם... וכל שם ושם נידון - מה מעשיו בעולם, והאם הוא ראוי להישאר בין החיים או להיפך ח"ו... והנה... עלה פתקו של בנכם זה השוכב מחוסר הכרה, והחלו הדיינים לדון בדינו, הללו מימיניים בלימודי זכות עליו, והללו משמאילים ומצדדים להעלותו משיבה של מטה לשיבה של מעלה, ולפתע, עולה 'מספריים' (Scissors) צבועות בתכלת לפני הדיינים וחתך את פתקו של הילד וממילא 'נגמר הדין' וחיינו ניתנו לו במתנה, ואיקץ והנה חלום...

אחר רגעים ספורים - בעוד שקוע אבי הילד במחשבותיו על דבר החלום לדעת פתרונו מהו, שוב בוקע ועולה קול צלצול הטלפון, ומצד השני עומדים הרופאים השוהים בסמוך למיטת בנו, הללו לא האריכו בדיבור אלא פקדו עליו לבוא במהירות לבית החולים יחד עם בני ביתו, ולא היה סיפק בידו לברר מה קרה, כי הרופאים כבר הניחו ועזבו את הטלפון בבהלה... וימהרו האב והאם לבית החולים ברוב חשש ובהלה כי לא ידעו מה ממתין להם שם... בהגיעם 'כמעט שלא פרחו נשמתם' בראותם 'תחיית המתים' כפשוטה, שבנם פקח את עיניו והחל מדבר מעט, גם ביקש קצת מים ומשקה, והיו הרופאים עומדים ממעל למיטת חוליו ומביטים בו בתמהון, ומשתהים לגודל הנס שאירע מתחת ידם.

אחר הדברים האלה, כשחזרו ההורים לביתם, סיפר האב לבני ביתו, על דבר החלום שחלם ר' דוד הנ"ל, והוסיף לומר שעד לרגע זה עדיין לא ירד לסוף דעתו ואינו מבין את פתרון החלום, לשמע דבריו נבהלה והחלה לספר, ביום האתמול הייתי מהלכת בשוק 'מחנה יהודה' (כי לפרנסתה עסקה בעבודת התפירה ובתיקון בגדים קרועים) לקנות מסוחרים הבדים מידה מסוימת של בד שהייתה חסרה לי, הביאני המוכר אל חדריו וניסיתי לחתוך את הבד כדי מידתו ולא עלה בידי לחתכו יפה, על כן ביקשתי מהמוכר שיחתוך בעדי, והוספתי לדקדק במעשי יותר מהרגלי ולא מסרתי את המספריים מידי לידו אלא הנחתים על השולחן כדי שהמוכר יקחנו משם - ואותם המספריים בצבע תכלת היו... באותה שעה צרפתי תפילה בלבי לפני הקב"ה הבוחן כליות ולב יודע כל תעלומות, שבשכר זה ישלח רפואה שלימה לבננו השוכב ללא הכרה, עתה ראיתי כי אכן שמע אלוקים לקול תפילתי - כי אלו המספריים שעל ידם הוספתי בגדרי הקדושה עלו מן החנות לפני כסא הכבוד והם הם קרעו את רוע גזר דיננו, והחישו ישועה לבננו זה מעל לדרך הטבע.

כה. ונתבאר בספה"ק שזו היתה נפילתם של המרגלים שאמרו 'ונהי בעינינו כחגבים', - שפלות רוח שלא במקומה, אלא אדרבה צריך להתאזר בגבורה ולהאמין בעצמו שגם אם כבר נפל עדיין יש בידו לחזור ולהתעלות בס"ד.

באר הפרשה - פרשת שלח

כבר ראו ביום האתמול שנענשו המרגלים בהמרותם את פי ה'.

הקשר, עמוד עמוד על משמרתך, ויחשב לך כמי שלא נכשלת מעולם (ואף הפוגם עדיין נחשב 'נוטר' כשיחזור בתשובה) ²¹.

ומבאר החתם סופר, כי כל חטאם של מרגלים היה בהסרת בטחונם מה', כי אכן אמת היה הדבר 'כי עז העם היושב בה', אבל היה להם לבטוח בה', והם לא בטחו בישועתו. ויהי ממחרת, התעוררו לשוב בתשובה שלימה, וכתשובת המשקל 'באותו מקום ובאותו זמן' רצו לעלות לארץ ישראל אל מקום הכנעני והעמלקי - להראות רוב בטחונם בה', אך הקב"ה שלח ביד משה עבדו לומר להם לא תעלו ולא תלחמו. והם חשבו שהבורא דוחה אותם מתשובה, ולא אבו לשמוע בקול דברים אלו, כפירוש ה'של"ה' הק' (שער האותיות אות ק' בשם אביו הק') בדברי חז"ל (פסחים פו:): 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', כל מה שיאמר לך הקב"ה שהוא בעל הבית בעולם הזה עשה וקיים, חוץ מצא - אם יאמר לך הקב"ה צא ממחיצתי, אינני מקבל תשובתך, בזה לא ישמע לקולו כלל, אלא ישוב אל הבורא ביתר שאת ויתר עז. וכך נמי אמרו המעפילים - לא נשמע להקב"ה האומר שאבדה תקוותנו, אלא

וכמבואר בספד"ק (עי' להרה"ק רבי פנחס מדינאוויץ זי"ע ד"ה או יאמר הנ' עה"פ ועתה, ישמח ישראל אות א) שבהא גופא נכשלו המרגלים, כי סברו שאחר שכבר נפלו בחטא העגל והמתלוננים לא יוכלו לזכות להיכנס לארץ ישראל ולהיות שם כפי הראוי לקדושתה, וזו היתה טעותם כי לא היה להם להתייאש, וכלשונו של הרה"ק הי'שמח ישראל' זי"ע 'וענוה צדק' כתיב (תהלים מה ה), כי עיקר הכנעה וענוה הוא שיתלהב לבו על ידי זה לעבודת השי"ת ולא שהענוה תביא אותו להמרות רצון השי"ת.

נוראות מצינו במשנת הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (ת"מ שלח ד"ה בענין שילוח מרגלים) המבאר את כל השתלשלות פרשת המעפילים, שנאמר (יד ט) 'וישכימו בבוקר ויאמרו הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו'. ומשה הזהירם שלא ימהרו לעלות אל ארץ ישראל, ואכן בדרך עלייתם מתו. ולכאורה צריך ביאור מה חשבו אותם מעפילים בהמרותם את פי ה', הרי

וכדאיתא ב'שפת אמת' (אבות) לבאר בהא דאיתא במשנה (אבות ב ה) 'אל תאמין בעצמך עד יום מותך', שממשמעות הלשון משמע שביום מותך כבר תוכל להאמין בעצמך, ותמוה לומר כן, אלא 'ביום מותך' היינו יום הנפילה... 'כשרואה שעומד בצדקו גם בעת השפלה אז יוכל להאמין בעצמו', ולכאורה עדיין לא הונח לנו כל צרכנו, היאך יוכל להאמין בעצמו גם על פעמים אחרות... אלא צריך לומר בכונת דברי קדשו, שנאמר כאן ציווי להאדם אל תאמין בעצמך אלא ביום מותך, כי בזמן ה'מיתה' והנפילה מחויב האדם להאמין בעצמו שבידו להתחדש ולהתחזק...

איתא בשפת אמת (במדבר תרל"א ד"ה א"ז מ"ד) מה היה יחוסם של בני לוי, הלא גם שאר בני ישראל לא חטאו בעגל (זולת כשלת אלפי איש), וכולם היו שוין בזה - ישראלים כלויים, אלא זהו יחוסם - שנענו מיד כשמשה רבינו הכריז מי לה' אלי באו אלו ואמרו הננו מוכנים ומזומנים, ולא נפלו בחבלי הייאוש... ולא אמרו, אויה לנו, כי נפל עם ישראל בעגל... מה יהיה עמנו... אלא אדרבה, מעתה נשוב וחדש, והננו מצטרפים לקראית מי לה' אלי. כן. וכה דקדק הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, שהלא הפסוק מזהיר את האדם שלא לילך אחר לבבו ואחר עיניו, וכדרשת חז"ל שהכוונה היא למינות ולזנות, נמצא שדברי הכתוב נאמרו כלפי פחות ערך שצריך להזהירו על העבירות החמורות ביותר, ואם כן מהו שמסיים לומר 'והייתם קדושים לאלוקיכם', והרי אינו שייך כלל למדרגה גבוהה כזו... אלא שבא הכתוב לומר לאותו הנאבק ביצרו אל תתייאש ח"ו, הנני מאמין בך שהינך יכול להתגבר ולהתעלות עד למדרגת 'והייתם קדושים', ואף אסייע בידך להתקדש, רק אל תיכנע לאותו יצר הרע המרמה אותך שכבר אין לך כח להילחם, ואתה כבר 'אבוד'... (שיחות החפץ חיים).

וכבר אמרו להמשיל מדרך העולם, אם תניח קרות עץ ארוכה וצרה ע"ג הארץ, ותכריז, כל העובר על העץ יקבל 100 דאללער, הכל ירוצו ויעברו על העץ בנקל, אמנם, אם תניח את העץ בין שני גורדי שחקים (בנינים גבוהים מאד) אזי אף אם תבטיח \$100,000 לא יעיז איש לעבור על הקורה, ומדוע, מה בין זה לזה, אלא כי הפחד שיפול מגובה עליון גורם לו שאכן בוודאות יפול לארץ...

וזהו כוחו של יצר, לקחת את הדבר הפשוט ולהכניס מורך בלב האדם, להפחידו מנפילה ומכשול, וזה הפחד גופא אכן גורם לו שיפול וכשל ל"ע, ואתה בן אדם, מה לך נבהל, לך בדרכך הנכונה בבטחה ותנצל מהיצר הצורר.

שהלכנו נגד רצונו של מקום, אם כן אף רבי יהודה בן בתירא האומר שצ'לפחד מן המעפילים היה, הרי הוא מוציא לעז עליו או מגלה מה שהתורה כסתה. ובע"כ תאמר, כי המעפילים אכן היו צדיקים וקדושים, וכל העפלתם לא הייתה אלא מתוך מטרה לשוב בתשובה, ואכן, מתו מתוך תשובה, ולזה אמרו בנותיו שאביהם בחטאו מת - היינו מתוך תשובה על חטאו.

למדרנו מכאן - שלעולם אל יתייאש'י, אלא תדיר בכל עת ובכל מקום ימשיך בעבודת התשובה, ואף אם נראה לו שאפסה כל תקוה וכל שערי מעלה ננעלו בפניו, עדיין עליו להמשיך בתשובתו כי לסוף יקבלוהו ברחמים וברצון^{י"ח}.

נתגבר לשוב בתשובה, לעלות אל ארץ הקודש מתוך אמונה ובטחון בה', ואכן, בדרך עלייתם מתו, ובאו בזה לדרגת 'מת מתוך תשובה סימן יפה לו', ואין לך תשובה גדולה מזו, כי הקב"ה קיבל אותם ואת תשובתם השלימה.

עפי"ז מבאר ה'חתם סופר' הא דאמרו חז"ל (שבת צו: צז.) 'תנו רבנן מקושש זה צ'לפחד דברי רבי עקיבא, אמר לו רבי יהודה בן בתירא, עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין, אם כדברייך (שהמקושש הוא צ'לפחד) - התורה כסתו ואתה מגלה אותו, ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק (צ'לפחד), אלא מהיכא הוה מויעפילו (היינו שצ'לפחד מת בהיותו מהמעפילים)'. והנה, אם נאמר כפי הנראה בפשטות שהמעפילים רשעים היו

כז. ודע, כי כל מגמת היצר הוא להביא את האדם לידי שברון וייאוש, הרבה יותר מעצם מטרתו בחטא גופא, וכמו שמסופר על פריץ אחד אשר הודיע ליהודי שברצונו להתארח אצלו, הכין היהודי מכל טוב הבא לידו למעלה מיכולתו לכבודו של הפריץ. משבא הפריץ לביתו שאלו מיד האם הכין 'גבינה מארץ שווייץ', ומאחר שלא הייתה ברשותו ציווה להכותו מכות נמרצות על שלא כיבדוהו בכבוד הראוי לו. למחרת היום הזמין את עצמו לבית יהודי אחר. תיכף שלח הראשון להזהיר את השני שיכין גבינה מפני שבה חשק הפריץ, אחר מאמצים השיג השני את הגבינה והעמידה על השולחן עם שאר המאכלים, אולם משהגיע הפריץ וראה את כל המטעמים שאל האם יש ברשותו 'חלבה' מענגלאנד (אנגלי), ושוב הכהו כי לא היה ברשותו חלבה זאת, והלך לבית יהודי שלישי אשר כבר נזהר להכין את כל המאכלים אשר נתאווה להם, אכן הפריץ שאלו על מאכל שלישי, ומאחר שלא היה לו בבית הלקהו עד זוב דם, ויצא ללכת לבית יהודי נוסף, ושלחו שלושת הראשונים להזהיר את הרביעי שיכין גבינה וכו'. כשנכנס הפריץ אל הבית נדהם לראות שולחן שאינו ערוך ובלא מפה אלא רק לחם קיבר, ואמר לו היהודי הנה אין ברצונך לאכול מאכלים שונים ומשונים אלא למצוא עילה בכדי להכות נפש, 'הרי שלך לפניך' - הנני מוכן ומזומן לספוג את הארבעים ומה בצע שאטרח לחינם. הרי אין רצונך אלא להכות בבני ישראל, ועל דרך זה נדמה היצר לאותו פריץ, כי אין רצונו אלא לייאש את היהודי, על כן הוא מתגולל עליו בעלילות שונות ומשונות, ואף מכניס לראשו חשבון הנפש עד כמה הוא חוטא ופושע, והכל בכדי לשבור את רוחו. והמשכיל ידע כי אדרבה התחזקותו לשוב ולהתעלות אחר שנכשל היא היא עיקר המכה ליצר...

כח. עוד חיזוק עצום מצינו בתורתו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (דרש משה) המבאר מה שאמר הכתוב (יד כד) 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה', מפני מה זכה כלב לאותו שכר גדול, אלא, שבאותה שעה שהיסה כלב את העם באומרו 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה' (יג ל) - אכן קיבלו כולם את דבריו וחזרו בהם ממחשבתם הרעה, אלא ששבו המרגלים להסית את העם, וכדכתיב (פסוק לא) 'והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו', ונמצא שהצליח כלב להחזיר את העם בתשובה לרגע אחד, ועל כך בדין הוא שיקבל שכרו משלם, כי אין ערוך לרגע אחד של הרהור תשובה. וכמו שמסיים שם בזה"ל, ושמעין מזה דכמו בחיי הגוף הלכה שאף חיי שעה קטנה מחויבים לראות שיחיה, ואף הותר לחלל שבת בשביל זמן משהו, כך הוא גם בחיי הנפש, אף שהועיל לזמן קצר נמי הוא דבר גדול.

מעשה היה אצל הרה"ק רבי גדליה משה מזוועהיל זי"ע שאמר לאחד מחסידיו שילך לשמוע דרשת התעוררות, אך החסיד נענה ואמר, רבי, מדוע אלך אם ממילא אחר רגע כמימריה לא יישאר בי מאומה מכל ההתעוררות שתאחזני בשעת הדרשה, אמר לו הרה"ק, הגידה נא לי המוצא את עצמו טובע ח"ו בלב ים, ולפתע בא אי מי ואמר לו, בידי להצילך אך ורק לשעה מועטת... ולאחר מכן שוב תיפול ח"ו... וכי לא יחפוץ הטובע להינצל לכל

באר הפרשה - פרשת שלח

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנזכה כולנו יחדיו להאמין בה' באמונת איתן, להתקדש בקדושה העליונה, ובקרוב יט יאיר אור חדש על ציון 'וימלא כבוד ה' את כל הארץ' בב"א.



הפחות לשעה קלה זו. כמו כן מה לך לחשוב חשבונות האם תישאר ההתעוררות בקרבך לאחר דברי הכיבושין, די לך בזה המעט שיתעורר ליבך בשעת מעשה לשוב אל כור מחצבתך.

כט. הנה ידוע מאמרו של הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' בשם הבעש"ט הק' שאריכות הגלות באה על שאין מאריכין ב'אהבה רבה' (ובפשטות היינו שאין מאריכין בתפילה על הצלחה בתורה ומצוות), ושמעתי מאמר החכם לרמז, שאין מאריכין להתבונן, ב'אהבה רבה' שהקב"ה אוהב אותנו בניו עם קרובו, ויש להוסיף, כי בפרשתן בכו בני"י בכיה של חנם 'בשנאת ה' אותנו' וזה גרם להם לאריכות הגלות במדבר, אמור מעתה במידה טובה מרובה כי אם יאריכו באהבה רבה, לדעת שהקב"ה אוהב אותנו יתקצר הגלות ויגאלו בב"א.